

Inleiding

Integriteit is in Nederland al geruime tijd volop in de aandacht. Op zich is dat vreemd: Nederlandse politici begaan weinig schendingen in verhouding tot hun collega's in andere landen. Blijkbaar is er een andere reden waarom zo veel aandacht aan dit onderwerp wordt besteed.

Een belangrijke reden voor de aandacht ligt in de geloofwaardigheid van de politiek. Onze inwoners verwachten dat de politici, die regels maken, zich in ieder geval zelf ook aan de regels houden. Schendingen van integriteit kunnen dan ook rekenen op veel aandacht van publiek en media. Maar er is meer aan de hand. Het imago van de politiek verslechterde de laatste decennia sterk. Bij veel mensen bestaat het beeld dat vriendjespolitiek aan de orde van de dag is en dat politici 'elkaar de bal toespelen'. Dit soort opvattingen hollen de relatie tussen kiezer en gekozenen uit. Het is van groot belang om zo min mogelijk voeding te geven aan deze opvattingen. Een sterk integriteitsbeleid hoort daarbij. Maar dit is niet voldoende. Politici moeten dit beleid ook uitdragen en laten zij zien dat geloofwaardig zijn. Transparantie is hier een belangrijke voorwaarde voor.

Doel van deze gedragscode

Deze code wil duidelijkheid geven over welke regels er gelden voor politici in Goes. Daarmee beoogt de code politici in eerste instantie te beschermen tegen misstappen. Maar wellicht nog belangrijker dan de regels zijn de overwegingen die aan de regels ten grondslag liggen. Integriteit gaat immers over gedrag van mensen en dat laat vaak ruimte voor interpretatie. Daarnaast zijn de regels eerder 'grijs' dan 'zwart-wit'. Vaak is een goed gesprek nodig om te onderzoeken of een handeling nog net wel, of net niet meer kan. Daarom bevat de gedragscode ook afspraken over de wijze waarop met deze gedragscode kan worden omgegaan.

Schendingen

Wet en gedragscode definiëren een reeks handelingen van politici als integriteitschendingen. Sommige schendingen zijn generiek en zijn binnen bijna alle organisaties verboden (ongewenst gedrag, fraude). Andere komen vooral voor in de politiek zoals belangenverstremgeling en corruptie (of de schijn daarvan) en het lekken van informatie. Van de schendingen die voor komen, blijken belangenverstremgeling en het lekken van informatie in de Nederlandse politiek relatief het vaakst voor te komen. Die krijgen in deze gedragscode dan ook veel aandacht.

Belangenverstremgeling

De acceptatie van verstremgeling van belangen is afgenomen en de meldingsbereidheid is toegenomen. Het publieke debat over dit soort kwesties heeft dat nog eens versterkt. De media zijn er alert op. De kans dat een politicus ter verantwoording wordt geroepen over zijn gedrag, is groot. Hier moet wel bij worden opgemerkt dat het zijn van volksvertegenwoordiger per definitie tot gevolg heeft dat een politicus verschillende belangen dient. Ook is Goes niet groot genoeg om te voorkomen dat mensen verschillende functies bekleden. De code richt zich dan ook niet op het voorkomen van 'dubbele petten', maar wel op het voorkomen van onzuiverheden die hierdoor kunnen ontstaan.

Het lekken van informatie

Het terugdringen van het lekken van informatie blijkt in de praktijk erg lastig te zijn. Het kan immers lonend zijn (in termen van politiek gewin) om te lekken. Ook de media kunnen ervan profiteren en kunnen politici ertoe verleiden. Dit terwijl het lekken van geheime informatie bij strafwet verboden is en dus strafrechtelijk te vervolgen. De politiek kan onder meer door preventieve maatregelen te nemen, het per ongeluk en met opzet lekken in hoge mate zelf tegengaan.

Algemene bepalingen en reikwijdte

Deze gedragscode vormt de basis voor het integriteitsbeleid voor politieke ambtsdragers in Goes. Het bevat regels voor raadsleden, steunfractieleden, wethouders en de burgemeester van Goes.

Artikel 0. Algemene bepalingen

1. Deze gedragscode geldt voor politici in de gemeente Goes.
2. Onder 'politici' worden verstaan: de raadsleden, steunfractieleden, de wethouders en de burgemeester.
3. Onder 'bestuurders' worden verstaan de wethouders en de burgemeester.
4. De burgemeester, griffier en gemeente secretaris fungeren voor politici als vertrouwenspersoon bij vragen met betrekking tot integriteit.
5. Naast de onder 4. genoemde functionarissen, zal het presidium twee raadsleden aanwijzen die tevens als vertrouwenspersoon zullen optreden. Hiermee wordt het zo laagdrempelig mogelijk voor politici om ondersteuning te krijgen bij morele vragen.
6. In gevallen waarin de code niet voorziet of waarbij de toepassing vragen oproept, vindt bespreking plaats in het college of het presidium.
7. Politici ontvangen bij aantreden een exemplaar van de gedragscode.
8. Elke politicus is aanspreekbaar op de naleving van deze gedragscode.

Toelichting. De meeste bepalingen spreken voor zich. De door het presidium aan te wijzen vertrouwenspersonen uit de raad, onder 5, krijgen een nieuwe functie. Zij vormen een laagdrempelig eerste aanspreekpunt voor vragen, waar een gang naar gemeente functionarissen niet direct gewenst is. Daarnaast spelen deze vertrouwenspersonen een rol wanneer er een situatie ontstaat die meer aandacht vraagt. In dat geval beogen wij zo te voorkomen dat de politicus, die het betreft, alleen komt te staan. Zijn positie is immers zeer kwetsbaar: alleen al de suggestie van een schending kan vergaande gevolgen hebben. Uiteraard is niemand verplicht om ondersteuning te krijgen.

Regels rondom (de schijn van) belangenverstremgeling

Artikel 1

1. Een politicus mag zijn invloed en stem niet gebruiken om een persoonlijk belang veilig te stellen of het belang van een ander(e organisatie) bij wie hij een sterke persoonlijke betrokkenheid heeft.
2. Een politicus moet actief en uit zichzelf belangenverstremgeling, en zelfs de schijn daarvan, tegengaan.

Toelichting: Bij het voorkomen van belangenverstremgeling gaat het om het waarborgen van zuivere besluitvorming, waarbij afwegingen worden gemaakt op basis van argumenten die passen bij het ambt van politicus. Dit is belangrijk voor de politicus zelf; je moet jezelf in de spiegel aan kunnen blijven kijken. Maar dit is zeker zo relevant voor de beeldvorming buiten het gemeentebestuur. Niet alleen de vraag of je jezelf kan blijven aankijken is belangrijk, maar ook de vraag hoe buitenstaanders naar uw gedrag kijken. Dat een politicus zelf in staat is om functies te scheiden is mooi, maar daarmee is nog niet gezegd dat in de ogen van een ander de geloofwaardigheid van de politiek hiermee geen schade wordt aangedaan. Ook 'jezelf bezien door de ogen van een ander' kan helpen bij de afweging of de schijn van belangenverstremgeling gewekt is.

Met het begrip "sterke persoonlijk betrokkenheid" wordt bedoeld op situaties waarin het belang van een ander persoon of een andere organisatie zo nauw aan het persoonlijk belang raakt, dat dit niet meer te scheiden is. Denk hierbij aan een voorzitter van een vrijwilligersorganisatie, die over subsidie voor deze vereniging mee moet beslissen. Maar

ook in de persoonlijke sfeer; een raadslid kan argumenten niet op dezelfde manier wege, wanneer het besluit het belang van zijn kinderen betreft.

Artikel 2

1. Een raadslid of wethouder onthoudt zich alleen van deelname aan de stemming als er sprake is van een beslissing waarbij belangenverstremgeling dreigt; het gaat dan om kwesties waar hij zelf een persoonlijk belang bij heeft, of om kwesties waarbij het gaat om een belang van een individu of organisatie waarbij hij een substantiële betrokkenheid heeft.
2. Een raadslid of wethouder onthoudt zich bij beslissingen waarbij belangenverstremgeling dreigt, niet alleen van stemming maar ook van de beïnvloeding van de besluitvorming in de andere fases van het besluitvormingsproces.
3. Een politicus mag bepaalde in de Gemeentewet opgesomde functies niet uitoefenen (zie bijlage 1).
4. Een politicus mag bepaalde in de Gemeentewet genoemde overeenkomsten en handelingen niet aangaan (zie bijlage 2).
5. Een politicus maakt openbaar welke betaalde en onbetaalde functies hij vervult naast het raadslidmaatschap. De griffier van de raad draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met functies van raadsleden. Op deze lijst wordt tevens vermeld of de werkzaamheden al dan niet bezoldigd zijn.
6. Een politicus doet er opgaaf van dat hij substantiële financiële belangen heeft - bijvoorbeeld aandelen, opties en derivaten – in ondernemingen waarmee de gemeente zaken doet of waarin de gemeente een belang heeft. Deze financiële belangen zijn openbaar en worden ter inzage gelegd. Ook een tussentijds ontstaan substantieel financieel belang dient opgegeven te worden.
7. Bestuurders worden gedurende een jaar na het eind van de zittingstermijn uitgesloten van het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden bij de gemeente, met uitzondering van het raadslidmaatschap.

Toelichting: De wetgever heeft raadsleden op vier manieren bescherming geboden tegen de verleiding van belangenverstremgeling en tegen de schijn ervan.

(1) De wetgever geeft ten eerste aan dat de gemeenteraad als bestuursorgaan zijn taak zonder vooringenomenheid moet vervullen. De wetgever geeft de gemeenteraad de verantwoordelijkheid er voor te waken dat persoonlijke belangen van raadsleden de besluitvorming beïnvloeden. Met persoonlijk belang wordt bedoeld op ieder belang dat niet behoort tot de belangen die de gemeenteraad uit hoofde van zijn taak behoort te vervullen. Deze waakzaamheid geldt ook als het gaat om de schijn van belangenverstremgeling. Let wel: het gaat hier om persoonlijke *belangen*; het gaat niet alleen om – zoals vaak door politici gedacht - ‘persoonlijk gewin’ of ‘persoonlijk voordeel’ of ‘persoonlijke financiële inkomsten’. Raadsleden moeten dus beoordelen of er sprake is van een persoonlijk belang waardoor belangenverstremgeling ontstaat die de besluitvorming onterecht kan beïnvloeden. Politici struikelen soms in gevallen waarin er ‘slechts’ sprake is van de schijn van belangenverstremgeling. Het is dan ook in het belang van politici zelf dat dit voorschrift zo expliciet in de code is opgenomen.

(2) De wetgever verbiedt raadsleden vervolgens expliciet te stemmen als er sprake is van een aangelegenheid waarbij een raadslid een persoonlijk belang heeft. De wetgever probeert daarmee uit te sluiten dat een raadslid meestemt als sprake is van belangenverstremgeling.

(3) In een aantal gevallen vindt de wetgever dat die bescherming door het verbod te stemmen niet ver genoeg gaat. In die gevallen verbiedt de wetgever raadsleden expliciet bepaalde welomschreven functies te bekleden, rollen te vervullen en (rechts)handelingen uit te voeren.

In bijlage 1 en 2 van deze gedragscode treft u een opsomming aan van deze verboden combinaties van functies en verboden overeenkomsten en handelingen.

(4) De wetgever eist van raadsleden dat zij alle functies openbaar maken die zij vervullen naast het raadslidmaatschap. Op die manier wordt het voor andere raadsleden, bestuurders, fractievoorzitters, partijbestuurders, de griffier en de gemeentesecretaris mogelijk een raadslid te waarschuwen voor de kwesties waarin belangenverstremgeling dreigt. Ook de pers en de burger kunnen op basis daarvan hun controlerende taak uitoefenen. Daarom is in deze gedragscode ook verordonneerd dat zij tevens al hun substantiële financiële belangen bekendmaken bij ondernemingen die zaken doen met de gemeente.

In de gedragscode is tevens opgenomen dat bestuurders gedurende een periode van een jaar na hun zittingstermijn buiten een dienstverband om, geen betaalde werkzaamheden voor de gemeente mogen verrichten. Deze regel is geschreven met het oog op oud-bestuurders die (gaan) ondernemen en die dus opdrachten vervullen middels een contract. Burgemeesters en wethouders bouwen gedurende hun bestuursperiode veel informatie op over de gemeentelijke organisatie en ontwikkelingen die de gemeente aangaan. Als zij na hun bestuursperiode (gaan) ondernemen en contracten willen aangaan met de gemeente Goes hebben zij een informatievoorsprong en treedt er dus oneerlijke concurrentie op ten aanzien van andere ondernemers; voormalig bestuursleden profiteren daardoor van hun bestuursfunctie, hetgeen nadrukkelijk niet te bedoeling is. Minstens ontstaat de schijn dat zij hun bestuurswerk hebben gebruikt om (na hun bestuursperiode) opdrachten te verkrijgen van de gemeente. Deze zogenaamde 'draaideurconstructie' betreft alleen oud-bestuurders die middels contracten een opdracht aannemen van de gemeente Goes. Het betreft dus niet contracten van andere partijen. Een voormalig raadslid mag wel in dienst treden bij de gemeentelijke organisatie.

Regels rondom (de schijn van) corruptie

Artikel 3

1. Een politicus mag zijn invloed en zijn stem niet laten kopen of beïnvloeden door geld, goederen of diensten die hem zijn gegeven of hem in het vooruitzicht zijn gesteld.
2. Een politicus moet actief en uit zichzelf de schijn van corruptie tegengaan.

Toelichting: Het bovenstaande artikel geeft een definitie van corruptie door raadsleden. Ging het bij belangenverstremgeling nog om het onterecht laten meewegen van een persoonlijk belang bij de besluitvorming, bij corruptie gaat het om omkoping van een politicus. Belangenverstremgeling is niet in het Wetboek van Strafrecht opgenomen, corruptie is dat wel. In de onderliggende artikelen zijn regels opgenomen om de politicus te helpen om de (schijn van) corruptie te voorkomen.

Artikel 4

Een politicus neemt geen geschenken aan die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren, teruggeven of terugsturen de gever ernstig zou kwetsen of bijzonder in verlegenheid zou brengen;
- b. het weigeren, teruggeven of terugsturen om praktische redenen onwerkbaar is;
- c. het gaat om een incidentele, kleine attentie (zoals een bloemetje of fles wijn) waarbij de schijn van corruptie minimaal is.

Toelichting: Geschenken zijn een sluiproute naar corruptie. Ze kunnen gebruikt worden om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrumperen of de aanloop daartoe vormen. Ze wekken in ieder geval de schijn. De hieronder staande regels zijn geformuleerd als een 'Nee, tenzij' regel; een raadslid neemt dus geen geschenken aan, tenzij er goede redenen zijn om hiervan af te wijken. De afwijkingen dienen vervolgens bekend gemaakt te worden bij de griffier, die vervolgens bepaalt welke vervolgstappen nodig zijn.

Artikel 5

1. Een politicus accepteert geen faciliteiten en diensten van anderen die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:
 - a. het weigeren ervan het werk onmogelijk of onwerkbaar zou maken en
 - b. tegelijkertijd de schijn van corruptie minimaal is.
2. Een politicus gebruikt faciliteiten of diensten van anderen die uit hoofde of vanwege de raadsfunctie worden aangeboden, niet voor privédoeleinden.

Toelichting: Het accepteren van faciliteiten of diensten van anderen kan een afhankelijkheid creëren, of een dankbaarheid, die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. Ook met het aannemen van faciliteiten en diensten kan een raadslid gecorrumpeerd raken. Het wekt in ieder geval de schijn van corruptie op.

Artikel 6

1. Een politicus accepteert lunches, diners, recepties en andere uitnodigingen die door anderen betaald of georganiseerd worden, alleen als:
 - a. dat behoort tot de uitoefening van het werk,
 - b. de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel (protocollaire taken, formele vertegenwoordiging van de gemeente, uitnodiging met beschreven doel omtrent de gewenstheid van de aanwezigheid)
 - c. tegelijkertijd de schijn van corruptie minimaal is.
2. Een politicus accepteert werkbezoeken waarbij reis- en verblijfkosten door anderen betaald worden alleen bij hoge uitzondering. Een dergelijke invitatie dient altijd te worden besproken in het college of het presidium. De invitatie mag alleen geaccepteerd worden als het bezoek aantoonbaar van groot belang is voor de gemeente en de schijn van corruptie minimaal is. Van een dergelijk werkbezoek wordt altijd een verslag gedaan aan de raad.

Toelichting: De verplichting actief het ontstaan van de schijn tegen te gaan, betekent dat het lunchen, dineren of naar recepties gaan op kosten van anderen waar mogelijk moet worden vermeden, tenzij de redenen van art. 6 van toepassing zijn. Er is apart budget gereserveerd voor raadsleden om deel te nemen aan lunches, diners, recepties en werkbezoeken die voor het raadswerk noodzakelijk zijn.

Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor het reizen op kosten van derden. Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter alle schijn te vermijden en hiervoor het eerder genoemde budget aan te wenden.

Regels rondom het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen

Artikel 7

1. Een politicus houdt zich aan het beleid dat is vastgesteld voor het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen.
2. Een politicus houdt zich aan het beleid dat is vastgesteld voor het gebruik van interne voorzieningen van algemene aard, zoals gebruik van het Stadskantoor, computerapparatuur met toebehoren en tablet.
3. Een politicus houdt zich aan de regelgeving en het beleid dat is vastgesteld met betrekking tot onkostenvergoedingen en declaraties.

Toelichting: Raadsleden krijgen voor hun raadswerk de beschikking over een aantal faciliteiten en over financiële middelen van de gemeente. Raadsleden beschikken veelal over voorzieningen als computer met toebehoren, laptop, tablet, (mobiele) telefoon, fax en dergelijke die primair voor hun raadswerk ter beschikking zijn gesteld. Het gebruik hiervan

voor privé doeleinden is binnen vastgestelde kaders mogelijk. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de financiële middelen worden ingezet voor privé doeleinden, voor werk elders, of voor de partij. Gebeurt dat toch, dan is er sprake van fraude.

Regels rondom informatie

Artikel 8

1. De raad ziet er op toe dat het college van Burgemeester en Wethouders de raad goed informeert. Het college en de burgemeester verstrekken alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft, tenzij dit in strijd is met het openbaar belang. Het college en de burgemeester kunnen geheimhouding opleggen overeenkomstig de wet.
2. Een politicus betracht maximale openheid als het gaat om zijn eigen beleid en beslissingen en om de beweegredenen daarvoor. Hij handelt in overeenstemming met de Gemeentewet en met de Wet openbaarheid van bestuur.
3. Een politicus die de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het geheime of vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behalve als de wet hem tot mededeling verplicht.
4. Een politicus maakt niet ten eigen bate of ten bate van een ander gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie.
5. Een politicus maakt brieven niet openbaar en stuurt e-mails niet door zonder instemming van de afzender. Bij twijfel over de bedoeling van de afzender informeert hij hier eerst naar.

Toelichting: Het handelen van de overheid, wetten, verordeningen en beleid hebben grote invloed op het leven van burgers. Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger heeft er ook recht op de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dat bij elkaar opgeteld, schept de verplichting voor ambtenarenapparaat, college en raad om de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd. Dat neemt niet weg dat het ook voorkomt dat informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers, of schade aan collectieve belangen. Het college dient zeer prudent om te gaan met het geheim verklaren van stukken. En de raad moet hier op toezien.

Een ander punt rond informatie is het informatierecht van de raad. Het college verstrekt de raad alle inlichtingen die hij nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Daarnaast geeft het college de raad mondeling of schriftelijk alle door een of meer leden gevraagde inlichtingen, tenzij het verstrekken ervan in strijd is met het openbaar belang. Als grens aan het verstrekken van inlichtingen aan de raad is dus genoemd: het moet gaan om informatie die noodzakelijk is voor het uitoefenen van de taak. Er kan discussie ontstaan over de vraag wanneer het punt bereikt is dat 'de noodzakelijke informatie' verstrekt is. Daar moeten politici samen uitkomen. Ook rond het vragen van informatie speelt het risico op belangenverstrengeling of corruptie.

Regels rondom de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de vergaderingen

Artikel 9

1. Politici gaan respectvol met elkaar en met ambtenaren om.
2. Politici bejegenen elkaar correct in woord, gebaar en geschrift.

3. Politici bejegenen de griffie en andere ambtenaren correct in woord, gebaar en geschrift.
4. Politici houden zich tijdens de raadsvergadering aan het reglement van orde en volgen de aanwijzingen van de voorzitter op.
5. Politici onthouden zich in woord, gebaar en geschrift, inclusief elektronische berichten, van persoonlijke aanvallen op individuele ambtenaren in raadsvergaderingen en in het openbaar.

Toelichting: Elk raadslid, elke bestuurder, elke griffiemedewerker, elke ambtenaar is een medemens en verdient op basis daarvan respect. Een respectvolle omgang met elkaar maakt het beter mogelijk met elkaar tot een werkelijke beraadslaging te komen. Dat is wezenlijk voor een zorgvuldige besluitvorming. Bovendien is de manier waarop men in de raad met elkaar omgaat van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek. Daarnaast is het voor ambtenaren onmogelijk om in het politieke debat stelling te nemen. Daarom kunnen zij zich niet verdedigen en verdienen extra bescherming.

Regels rondom de naleving van de gedragscode

Artikel 10.

1. De raad stelt de gedragscode vast voor elk van de bestuursorganen: de raad, het college en de burgemeester.
2. De raad ziet erop toe dat de gedragscodes worden nageleefd.
3. De raad ziet er in het bijzonder op toe dat de raad, de fracties en de individuele raadsleden de eigen gedragscode van de raad naleven. De griffier ondersteunt de raad hierbij.
4. Het college ziet er in het bijzonder op toe dat het college en de individuele collegeleden de gedragscode van de wethouders naleven. De gemeentesecretaris ondersteunt het college hierbij.
5. De burgemeester ziet er in het bijzonder op toe dat hij de gedragscode van de burgemeester naleeft. De gemeentesecretaris en de griffier ondersteunen de burgemeester hierbij.

Toelichting: Naast het vaststellen van een gedragscode met daarin heldere gedragsregels is het van groot belang dat er op wordt toegezien dat de gedragscode ook daadwerkelijk wordt nageleefd. In de gedragscode zijn immers de regels opgenomen voor politici die zijn gebaseerd op de wet. Ze leggen de voorwaarden vast waaraan het handelen van politici minimaal moet voldoen. Als politici zich niet aan deze regels houden, komen zij daarmee als het ware onder het morele minimum dat zij met elkaar hebben afgesproken. Het toezien op de naleving van de gedragscode is niet alleen een verantwoordelijkheid van de raad, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor de voorzitters van college en raad, voor het presidium, voor de gemeentesecretaris en de griffier, voor de besturen van partijen en afdelingen. Het toezicht op de naleving van de verschillende gedragscodes betreft een gedeelde verantwoordelijkheid. In de gedragscodes van raadsleden, wethouders en burgemeester, wordt ieders taak hierbij apart genoemd. Een schending van de gedragscode is een schending van de integriteit van de politiek.

Artikel 11

1. Een raadslid dat twijfelt of een handeling die hij wil verrichten of nalaten een overtreding van de code zou kunnen zijn, wint hierover advies in bij de vertrouwenspersonen uit de raad, de burgemeester of de griffier.
2. Als een politicus vermoedt dat een regel van de gedragscode wordt overtreden door een ander raadslid, een wethouder of de burgemeester, dan rust op hem de verplichting om hiervan melding te maken.

3. In het geval er een concreet vermoeden is dat een raadslid, een wethouder of de burgemeester een regel van de gedragscode heeft overtreden, kan er opdracht gegeven worden een onderzoek hiernaar te verrichten.

Toelichting:

Er zijn verschillende fasen te onderscheiden die spelen bij het toezien op de naleving van de code:

- het bespreken van lastige integriteitkwesties;
- het signaleren van vermoedens van schendingen van de code;
- het eventueel onderzoeken van vermoedens van schendingen van de code;
- het eventueel sanctioneren van schendingen van de code.

In iedere fase is het van belang om 'onpartijdig', 'terughoudend met publiciteit' en 'zorgvuldig' te zijn. Alleen dan kan een rechtvaardige manier van handhaven van de gedragscode worden gegarandeerd

Als is komen vast te staan dat een politicus een regel van de gedragscode heeft overtreden, dan kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie dient proportioneel te zijn. Bij het bepalen van de sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen de schending heeft plaatsgevonden, een belangrijke rol.

Niet alle schendingen zijn even zwaar en moeten of kunnen op dezelfde manier worden gesanctioneerd. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming raken, zoals belangenverstrengeling, corruptie en sommige kwesties rondom het gebruik van informatie, raken aan de kerntaak van politici en zijn om die reden het ernstigst. Hier zijn de gevolgen voor burgers en het vertrouwen van burgers in het openbaar bestuur het meest in het geding. Bij dergelijke schendingen passen in de regel dan ook de zwaarste sancties. Een te lichte sanctie die volgt op een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan; hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending. Van belang is vervolgens om zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart te brengen. Was er sprake van opzet? Van naïviteit? Is de politicus onder druk gezet van zijn partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel is die is overtreden, hoe minder snel er een verzachtende omstandigheid zal worden aangenomen.

Er zijn verschillende 'sancties' die aan de orde kunnen zijn voor gekozen dan wel benoemde politici.

- aanspreken
- publiek excuus
- afkeuring door partijen
- motie van treurnis
- motie van wantrouwen
- schorsing en ontslag bestuurder
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard
- uit de fractie verwijderen door de eigen partij
- roeyement van het lidmaatschap van de eigen partij
- strafrechtelijke vervolging
- negatieve media-aandacht

De wet biedt de mogelijkheid tot het toepassen van verschillende formele sancties. Sommige overtredingen van de gedragscode leveren daarnaast ook een strafbaar feit op waarvan aangifte kan of moet worden gedaan en die kunnen leiden tot strafrechtelijke vervolging.

Bijlage 1. Wettelijke bepalingen

Raadsleden (Gemeentewet, artikel 13)

1. Een lid van de raad is niet tevens:
 - a. minister;
 - b. staatssecretaris;
 - c. lid van de Raad van State;
 - d. lid van de Algemene Rekenkamer;
 - e. Nationale ombudsman;
 - f. substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
 - g. commissaris van de Koning;
 - h. gedeputeerde;
 - i. secretaris van de provincie;
 - j. griffier van de provincie;
 - k. burgemeester;
 - l. wethouder;
 - m. lid van de rekenkamer;
 - n. ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p, eerste lid;
 - o. lid van een deelraad;
 - p. lid van het dagelijks bestuur van een deelgemeente;
 - q. ambtenaar, door of vanwege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt.

2. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder l, kan een lid van de raad tevens wethouder zijn van de gemeente waar hij lid van de raad is gedurende het tijdvak dat:
 - a. aanvangt op de dag van de stemming voor de verkiezing van de leden van de raad en eindigt op het tijdstip waarop de wethouders ingevolge artikel 42, eerste lid, aftreden, of
 - b. aanvangt op het tijdstip van zijn benoeming tot wethouder en eindigt op het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger als lid van de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd. Hij wordt geacht ontslag te nemen als lid van de raad met ingang van het tijdstip waarop hij zijn benoeming tot wethouder aanvaardt. Artikel X 6 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

3. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder q, kan een lid van de raad tevens zijn:
 - a. ambtenaar van de burgerlijke stand;
 - b. vrijwilliger of ander persoon die uit hoofde van een wettelijke verplichting niet bij wijze van beroep hulpdiensten verricht;
 - c. ambtenaar werkzaam voor een school voor openbaar onderwijs.

Raadsleden (Gemeentewet, artikel 15)

1. Een lid van de raad mag niet:
 - a. als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - b. als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - c. als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:
 - 1e. overeenkomsten als bedoeld in onderdeel d;
 - 2e. overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;

d. rechtstreeks of middellijk een overeenkomst aangaan betreffende:

1e. het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;

2e. het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;

3e. het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;

4e. het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;

5e. het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;

6e. het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;

7e. het onderhands huren of pachten van de gemeente.

2. Van het eerste lid, aanhef en onder d, kunnen gedeputeerde staten ontheffing verlenen.

3. De raad stelt voor zijn leden een gedragscode vast.